

Motion till riksdagen 2019/20:2320

av **Johan Büser m.fl. (S)**

En bättre utbildning möjliggör ett bättre arbetsliv

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om matchningsproblematiken och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga åtgärder för att underlätta karriärbyte och påbyggnadsutbildningar i riktning mot läraryrket och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lärcentrum och vikten av utbildning och forskning i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om folkhögskolor och studieförbund och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Utbildning lägger grunden för vår frihet och välfärd. I vårt starka och trygga Sverige konkurrerar vi med kunskap och innovation, inte låga löner och sämre anställningsvillkor. Med den ingången behöver Sverige ett system där alla människor ska få möjlighet att lyckas i skolan och där tillgången till utbildning inte ska vara en fråga om klass eller bostadsort.

En S-ledd regering har under flera år investerat för att stärka samhället. Ett jämlikt och starkt samhälle är grunden för att både individer och organisationer ska kunna växa och bidra till en bättre framtid.

I ett starkt samhälle finns utbildningsmöjligheter för alla – oavsett var i landet du bor eller var du befinner dig i livet. Utbildning och kunskap ger oss som individer möjlighet att förverkliga våra drömmar och är samtidigt en förutsättning för att Sverige ska vara ett konkurrenskraftigt land. Investeringar i utbildning och forskning lägger grunden för jobb och välfärd.

Trots ökade investeringar i utbildning finns det fortfarande en stor rekryteringsklyfta där arbetssökande människor inte har den kunskap som arbetsmarknaden kräver. Den klyftan måste fortsätta att slutas, och utbildningssatsningar är vägen dit. Det är glädjande att regeringen i januarisamarbetet också har belyst de här frågorna, och de orden behöver övergå i konkret politik. För det finns lösningar på matchningsproblematiken. De viktigaste är yrkesvux, colleegecertifierad utbildningssamverkan, validering och lärcentra. Folkbildning i form av studieförbund och folkhögskola är fortsatt viktiga sätt att höja utbildningsnivån i samhället. Det är också viktigt att se över basanslagen till högre utbildning så att lärosätena kan erbjuda kvalitativ utbildning. Det är särskilt viktigt för kompetensutvecklande insatser.

Yrkesinriktade utbildningar

Yrkesvux är en extra statlig satsning på yrkesinriktade utbildningar på gymnasial nivå inom den kommunala vuxenutbildningen. Syftet med satsningen är att motverka brist på yrkesutbildade personer. Målet är också att nå de grupper som saknar gymnasieutbildning med yrkesinriktning eller har en gymnasial yrkesutbildning som behöver kompletteras. Vi har redan ett väl utbyggt yrkesvuxnätverk i Västsverige, men vi behöver stärka den formen av utbildning för att ytterligare stävja matchningsproblematiken.

Det finns i dag ett hundratal colleegecertifierade utbildningsanordnare i Sverige. I Västsverige finns ett flertal med olika inriktningar som uppvisar goda resultat. Det är angeläget att fortsatt stödja utveckling av teknik-, service- samt vård- och omsorgscollege. College spelar en viktig roll i att göra eleverna anställningsbara. Systemet innebär att utbildningen utarbetas i samarbete med arbetsgivare för att den ska utgå från de krav som arbetslivet ställer.

I samhället tenderar klassklyftorna att bli allt tydligare, både när det gäller skolresultat och arbetsvillkor. Tidigare lyftes frågan om att politiken måste garantera att varje elev får den hjälp som hen behöver. Men arbetet slutar inte där. Jämlikheten behöver också tas upp längre fram i livet. Ett tydligt exempel är den snedrekrytering som finns till universitet och högskolor. Ett tydligare uppdrag till grund-, gymnasie- och högskolor att systematiskt arbeta med detta bör övervägas. En del skolor gör detta redan i dag, men engagemanget varierar stort mellan olika skolor och regioner.

Validering och integration genom utbildning och jobb

Under 2015 och 2016 tog Sverige ett stort och viktigt ansvar för de människor som flydde från krig och förtryck, ett ansvar som också kommer att kräva extra resurser för integration och inkludering. Regeringen har vidtagit många åtgärder, men fler behövs för att kunna garantera en jämlik och anpassad utbildning i alla kommuner – speciellt när många mindre kommuner har tagit ett oerhört stort ansvar för nyanlända och fortsatt under lång tid kommer att ha stora utmaningar.

Både för- och grundskolan spelar en viktig roll i integrationsarbetet. Samtidigt som hemspråk ska erbjudas för att upprätthålla banden till familj och anhöriga, måste svenskundervisningen prioriteras. Likaså undervisning i samhällskunskap som ger grunderna till förståelsen av det svenska samhället.

Den viktigaste ingången till integrationen är svenska språket. På en del håll finns specialiserade sfi-utbildningar som har varit framgångsrika, exempelvis sfi för mekaniker, sfi blandat med yrkesutbildning och yrkessvenska samt sfi för akademiker. Den här utbildningsformen behöver lyftas på fler orter i Västsverige. Här borde både folkhögskolor och studieförbund ha en viktig uppgift att anta.

Valideringen av nyanländas kompetens kan effektiviseras. Många, inte minst utrikesfödda, har kompetenser och yrkeserfarenheter som de har skaffat sig i arbetslivet som de inte kan tillgodoräkna sig och få ett erkännande för när de till exempel söker jobb. Det innebär inte bara att många får svårare att kvalificera sig för jobb, utan också att inte alla resurser och kompetenser som finns i samhället kommer till användning.

Även bristyrkesutbildningarna kan effektiviseras. Snabba åtgärder möjliggör jobb för många. Även detta är en del i integrationsprocessen. Åtgärderna är extra viktiga i dag när nyanlända riskerar att fastna i arbetslöshet. Jobb och utbildning är grunden för en tillfredsställande integration och för att komma in i det svenska samhället.

Ett livslångt lärande

En bra förskola med kompetent personal är en förutsättning för att skapa en bra grund för eleverna och göra det möjligt för fler föräldrar att söka arbeten.

Tiden i lågstadiet är viktig att ta till vara. För att ge mer tid till varje elev behöver klasserna i vissa kommuner minska, medan det i andra kommuner behöver anställas fler behöriga lärare. För att lyckas i skolan krävs kompetenta och duktiga lärare. Det som ofta glöms bort är dock ledarskapet i skolan. Rektorerna har en viktig roll för att skolan ska nå upp till de mål som efterfrågas och för att ge förutsättningar för att alla elever ska kunna nå godkända betyg.

Återigen, jämlikhet och likvärdighet måste vara ledorden i alla kommuner i alla led. Det innebär också att elevhälsan behöver betonas och utvecklas. En bra och fungerande elevhälsa ger barn och unga stöd och förutsättningar att klara både skolan och sin uppväxt.

Det är i mångt och mycket i skolan som de grundläggande värderingarna skapas och ett kritiskt tänkande utvecklas. Skolan måste inse den roll som man spelar och värdegrunden måste prioriteras. I Västsverige finns ett stort behov av bättre värderingsbyggande eftersom vi i flera kommuner ser både främlingsfientliga och extremistiska krafter växa.

Skolan behöver också förbereda våra unga inför yrkeslivet genom att bland annat skapa praktikmöjligheter för grundskolans elever.

En central del av samhällsbygget är en jämlik kunskapsskola där alla barn får möjlighet att utvecklas. Vi ska höja kunskapsresultaten och öka jämlikheten i skolan. Vi höjer kvaliteten på lärarutbildningen, ökar antalet utbildningsplatser och skapar ett lärarlönelyft som gör att fler söker sig till yrket. Men vi måste fortfarande förbättra resultaten. En viktig del av en trygg och bra kunskapsskola är att se till att våra barn och unga mår bra i skolan, deras arbetsplats.

Vi måste fortsätta arbetet med att underlätta karriärbyte och påbyggnad i riktning mot läraryrket för dem som har arbetat inom sektorn länge och saknar högre utbildning.

Folkbildning – ett viktigt instrument för inkludering

När utbildning diskuteras glöms folkbildningen oftast bort. Folkbildningen är ett viktigt instrument för att få samhället att hålla ihop. Ett exempel är att det under flyktingmottagandet var studieförbunden och folkhögskolorna som axlade en stor del av ansvaret för integration och utbildning i svenska språket. Folkbildningen är viktig både för civilsamhället och för vuxenutbildningen. Civilsamhället får ett tillskott av mångfald, demokrati och ökat kulturdeltagande. Vi ser det också som betydelsefullt att folkhögskolornas kursutbud och pedagogik används för att möta nya grupper med nya behov, erfarenheter och kunskaper. Med anledning av ovanstående bör regeringen överväga att verka för en fortsatt stark folkbildning med aktiva studieförbund och folkhögskolor.

Innovation, forskning och utveckling

Trots år med högkonjunktur och ett rekordstarkt ekonomiskt läge finns det oroande rapporter om att alltför få av industri- och tjänsteföretagen satsar på kompetensutveckling. Närmare hälften av landets privata tjänstemän behöver vidareutbildning som de inte kan få från sina arbetsgivare. Men hindren är många. Det behövs fler utbildningsplatser på högskolor och universitet som är anpassade till yrkesverksammas villkor och behov. Utan kompetenssatsningar riskerar produktutvecklingen och innovationstakten i företagen att minska. Med dagens snabba tekniska utveckling krävs ständigt högre kompetensnivå för att hänga med. Det visar på behovet av att främja kompetensutvecklingen hos företagen.

Västsverige har i dag många universitet och högskolor: Göteborgs universitet, Karlstad universitet, Chalmers tekniska högskola samt högskolorna i Skövde, Borås, Halmstad och Trollhättan (väst). De utgör inte bara utbildningsinstitut med en uppsjö av utbildningar utan är också viktiga samarbetspartner till det västsvenska näringslivet, ett näringsliv som behöver rätt kompetens för att kunna hävda sig på inhemska och globala marknader. Antalet utbildningsplatser och dessas placeringar innebär att fler kan bo kvar hemma och studera. Politiken bör fortsätta att uppmuntra och stödja lärcentra som är en viktig framtidssatsning och mötesplatsen för studier och kompetensutveckling.

Strukturen i Västsverige är till stor del uppbyggd utifrån en bruksmiljö där det var lätt att få jobb. Det ser annorlunda ut i dag och Västsverige behöver hitta nya arbetstillfällen för framtiden. I en alltmer föränderlig värld kommer även vidareutbildning vara ett måste och hela vårt samhälle behöver ställa om till att ta det livslånga lärandet på allvar. Detta gäller även läraryrkena som i dagsläget ofta saknar möjlighet till vidareutbildning och kompetensutveckling. Det innebär också behov av utbildningsmöjligheter i regionen och inte alltför långt bort från där människor bor. Utbildning måste vara lättillgänglig och en naturlig del av framtidens arbetsmarknad. Sverige ska konkurrera med hög kompetens och goda arbetsvillkor, inte med låga löner och dåliga arbetsvillkor. Om kunskap ska kunna vara Sveriges främsta konkurrensfördel, måste ökade investeringar i högre utbildning övervägas.

Vuxenutbildning som möjliggör omskolning och vidareutbildning senare i livet måste också ligga öppen för den som måste eller vill byta spår under hela livet. Här fyller folkbildningen en viktig funktion som vuxenutbildare. Västsverige behöver utbildningar som täcker såväl dagens som framtidens behov. I dag får inte företag och organisationer tag på personal med rätt kompetens, trots den höga arbetslösheten. Stora pensionsavgångar

innebär att det är fler som lämnar arbetsmarknaden än som inträder på den, vilket kan leda till ännu större kompetensbrist i framtiden.

Det är viktigt att lärcentra kan fortsätta att utbilda i Västsverige och att utbildning och forskning stärks i Västsverige. Det är också angeläget att företagen själva satsar på kompetensutveckling, gärna i samverkan med utbildningscentra.

Våra unga

Ur utvecklingssynpunkt behöver politiken hitta ett sätt att ta till vara ungas engagemang och framtidstro. Det är inte hållbart att låta unga gå arbetslösa. Därför behövs åtgärder för individens frihet men också för att det ska finnas tillgänglig kompetens för att kunna behålla företag och jobb i vår närregion. Kommunala och regionala aktörer måste i samverkan se till att unga lotsas in i arbetslivet och att de unga själva är aktiva medspelare i alla processer. Regionerna i Västsverige har viktiga roller i att samordna, initiera, stödja och leda olika processer som stimulerar den regionala utvecklingen. Till detta behövs redskapen och samverkan för att bättre kunna förutse behoven av arbetskraft inom olika yrkesgrupper. Ungdomsarbetslösheten har sjunkit drastiskt under den senaste mandatperioden. Det är förstås oerhört positivt, men vi ska fortsätta att sänka arbetslösheten ytterligare. Genom att investera i utbildning ser vi till att rätt kompetens utbildas till de jobb som finns. Genom att stötta små och medelstora företag samt främja svensk export ser vi till att antalet jobb ökar.

Problembilden över vilka åtgärder som behövs för en jämlik skola är därför olika och hela bilden behöver beaktas. På en del håll är barngrupperna så små att de försvårar den kreativa miljö med mångfald av både barn och legitimerad personal som behövs. I andra kommuner är utmaningen den motsatta. Det innebär en ekonomisk utmaning för många redan ansträngda kommunekonomier. Många skolor har inte heller resurser att erbjuda det stöd som krävs för att elever inte ska halka efter. Tidiga insatser är en förutsättning för att kunna skapa en jämlik och rättvis skola.

I dag lämnar alltför många grundskolan utan tillräckliga betyg för att kunna läsa vidare på gymnasiet. Skillnaderna i skolresultat är i flera kommuner stora och det är framför allt de elever som har föräldrar med låg utbildningsnivå som klarar sig sämst. Detsamma gäller personer med invandrarbakgrund. Geografi, ekonomi eller ursprung ska inte avgöra möjligheterna att få en bra utbildning. Alla elever behöver få förutsättningar att klara både grundskolan och gymnasiet samt möjlighet att gå vidare till högskola eller yrkesutbildning.

Johan Büser (S)

Ann-Christin Ahlberg (S)

Joakim Järrebring (S)

Paula Holmqvist (S)

Erik Ezelius (S)

Mikael Dahlqvist (S)

Sara Heikkinen Breitholtz (S)